EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

Eduskunta, Hallintovaliokunta

LAUSUNTO

17.11.2025

Viite: Hallintovaliokunta ke 19.11.2025 klo 11.15 / LA 22/2025 vp / lausuntopyyntö

EOAK/7146/2025

LAKIALOITE LAIKSI EDUSKUNNAN TURVATOIMISTA

Hallintovaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjallista lausuntoa yllä mainittuun kokoukseensa lakialoitteesta 22/2025 vp, joka koskee lakia eduskunnan turvatoimista.

Olen asian valmisteluvaiheessa 14.8.2025 antanut turvatoimityöryhmän mietinnöstä lausunnon EOAK/2962/2025. Tuolloin käsittelin lähinnä lakiluonnoksen turvatarkastusta koskevaa ehdotusta. Tässä lausunnossa arvioin lakiehdotusta laajemmin.

1. Keskeiset ehdotukset

Lakialoitteessa ehdotetaan seuraavia keskeisimpiä muutoksia eduskunnan turvatoimista annettuun lakiin:

- Lakia voitaisiin tarpeen vaatiessa soveltaa nykyisen turvatoimialueen lisäksi tilapäisellä turvatoimialueella eli eduskunnan tilapäisessä käytössä olevissa tiloissa ja niiden välittömässä läheisyydessä.

- Lakiin otettaisiin uusia säännöksiä teknisestä valvonnasta ja erityisten turvatilojen valvonnasta. Näitä säännöksiä sovellettaisiin myös kansanedustajiin, ministereihin, eduskunnan oikeusasiamieheen ja valtioneuvoston oikeuskansleriin.

- Lakia sovellettaisiin vastaanottajasta riippumatta kaikkiin turvatoimialueelle tai tilapäiselle turvatoimialueelle saapuviin posti- ja tavaralähetyksiin.

- Lakiin otettaisiin säännöksiä henkilösuojaustehtävästä ja niitä sovellettaisiin muuallakin kuin turvatoimialueella tai tilapäisellä turvatoimialueella. Turvahenkilöllä olisi mahdollisuus kantaa ampuma-asetta henkilösuojaustehtävässä.

- Lakiin otettaisiin säännökset droonien torjunnasta.

- Laissa mainittujen voimankäyttövälineiden valikoimaa laajennettaisiin nykyisestä siten, että välineisiin voisivat kuulua myös etälamautin ja projektiililaukaisin.

Lakialoitteen tavoitteena on vahvistaa eduskunnan turvallisuutta muuttuneessa uhkaympäristössä. Turvallisuuden parantaminen on hyväksyttävä ja painava peruste perusoikeuksien rajoittamiselle. Aloite sisältää kuitenkin useita kohtia, jotka edellyttävät tarkkaa arviointia suhteessa perustuslain 7, 9, 10 ja 15 §:ään sekä yleisiin perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin.

Myös eduskunnan täysistuntojen julkisuus ja siihen liittyvä yleisön oikeus seurata istuntoja nojautuu perustuslakiin (50 §) ja sen ohella eduskunnan työjärjestykseen (66 ja 67 §). Istuntojen häiriöttömään kulkuun liittyy toisaalta järjestyksen säilyminen ja perusoikeutena suojatun henkilökohtaisen turvallisuuden toteutuminen, mutta toisaalta myös istuntojen seuraamisen tulisi ole yleisölle myös käytännössä helppoa ja vaivatonta.

2. Lain soveltamisala (2 §)

Lakia sovellettaisiin eduskunnan kiinteistöissä ja eduskunnan hallinnassa olevissa muissa tiloissa sekä niiden välittömässä läheisyydessä eli laissa tarkoitetulla **turvatoimialueella**. Ehdotus vastaa tältä osin voimassa olevan lain 1 §:n 2 momentin säännöstä ja ehdotuksen perusteluissa viitataan perustuslakivaliokunnan esittämään määrittelyyn turvatoimialueen rajoista (PeVM 3/2008 vp, s. 3).

Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös lain soveltamisesta **tilapäisellä turvatoimialueella**. Ehdotuksen mukaan lakia sovellettaisiin myös eduskunnan tilapäisessä käytössä olevissa tiloissa ja niiden välittömässä läheisyydessä, jos se on välttämätöntä turvallisuuden ja järjestyksen säilyttämiseksi erityistä suojaamista edellyttävässä eduskunnan tilaisuudessa.

Ehdotuksen perustelujen mukaan tällainen tilaisuus olisi esimerkiksi valtiopäivien avajaisiin perinteisesti liittyvä kulttuuritapahtuma, joka toteutetaan muualla kuin Eduskuntatalossa, mutta eduskunnan tilapäisessä käytössä olevissa tiloissa. Näissä yhteyksissä käsitettä "välitön läheisyys" tulkittaisiin suppeasti niin, että sillä tarkoitettaisiin tilapäisen turvatoimialueen edessä ja ympärillä olevaa vähäistä katu-, tie- tai piha-alueen osaa. Tilapäinen turvatoimialue merkittäisiin näkyvällä tavalla.

Lakiehdotuksen soveltamisalassa on huomioitu eduskunnan oikeusasiamiehen perustuslaillinen tehtävä. Soveltamisalan rajoitus koskee myös apulaisoikeusasiamiehiä, joista perustuslain 38 §:n 1 momentin mukaan on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeusasiamiehestä säädetään. Selvyyden vuoksi asia on nyt mainittu lakiehdotuksen perusteluissa (s. 13).

3. Päätös tilapäisestä turvatoimialueesta (3 §)

Tilapäisestä turvatoimialueesta ja sen rajoista päättäisi eduskunnan pääsihteeri turvallisuusjohtajan esityksestä. Päätös tehtäisiin määräajaksi, enintään kahdeksi viikoksi kerrallaan. Päätöksestä ilmoitettaisiin tilapäisen turvatoimialueen sijaintipaikan poliisilaitokselle.

Suhtaudun varauksellisesti siihen, että esimerkiksi valtiopäivien avajaisiin ja vaalikauden päättäjäisiin liittyvissä tilaisuuksissa, jos ne järjestetään eduskunnan ulkopuolella, esimerkiksi kirkossa, sovellettaisiin lakia eduskunnan turvatoimista. Lähtökohtaisesti vastuun tällaisten tilaisuuksien turvallisuudesta tulisi kuulua poliisille. Poliisille kuuluvien tehtävien ja toimivaltuuksien osoittaminen muulle viranomaiselle on perustuslakivaliokunnan mukaan poikkeuksellista ja edellyttää erityisiä perusteita (PeVL 67/2016 vp, s. 3).

Tilapäisestä turvatoimialueesta päättäminen saattaisi kuitenkin olla tarpeen tilanteissa, joissa eduskunnan toimintoja joudutaan esimerkiksi päivien tai viikkojen ajaksi siirtämään pois eduskunnan kiinteistöistä väistötiloihin esimerkiksi vesivahingon tai muun teknisen syyn vuoksi.

4. Eduskunnan turvahenkilöstö (4 §) ja toimivaltasäännösten kirjoitustapa

Keskeisenä toimijana lakiehdotuksessa kuvatuissa tehtävissä olisi **turvahenkilön** nimikkeellä toimiva virkamies, jolta edellytettäisiin ”soveltuvaa turvallisuusalan koulutusta.” Koulutusvaatimus on huomattavan epätäsmällinen, jolloin kysymykseen saattaisi tulla esimerkiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukainen järjestyksenvalvojan peruskoulutus tai vartijan peruskoulutus. Tällöin vain muutaman viikon koulutus riittäisi siis suhteellisen laajojen toimivaltuuksien käyttöön.

Turvahenkilön lisäksi lakialoitteessa mainitaan toimijoina eduskunnan kansliatoimikunta, pääsihteeri ja turvallisuusjohtaja.

Kiinnitän huomiota siihen, että toimivaltuuksia määrittävät lakialoitteen pykälät on pääosin kirjoitettu passiivimuotoon:

- …turvatarkastuksessa saadaan… (8 §)
- …voidaan tehdä henkilöntarkastus…(9 §)
- …saadaan tarkastaa…(10 §)
- …voidaan kieltää tai estää… (13 §)

- …saadaan ottaa kiinni…(14 §)

- …voidaan toteuttaa teknistä valvontaa…(15 §)

Yleensä pakko- ja voimakeinojen käyttöön liittyvä päätöksentekojärjestelmä rakentuu porrastetun päätöksenteon periaatteelle. Esimerkiksi pakkokeinolain mukaan konstaapelitasolla voidaan päättää kiinniotosta ja muista vähäisemmistä toimenpiteistä, mutta pidättäminen edellyttää pidättämiseen oikeuttavan poliisimiehen päätöstä ja vangitseminen käräjäoikeuden päätöstä.

Vastaavasti yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa määritellään esimerkiksi vartijan ja järjestyksenvalvojan oikeudet täsmällisesti ja tarkkarajaisesti:

- …vartijalla on oikeus ottaa kiinni…(16 §)

- …vartijalla on oikeus tarkastaa…(16 §)

- …järjestyksenvalvojalla on oikeus estää…(41 §)

- …järjestyksenvalvojalla on oikeus poistaa…42 §)

Kirjoitustavassa on osaltaan kysymys tarkkarajaisuuden vaatimuksesta. Jos jollakulla on oikeus puuttua perustuslailla suojattuihin oikeushyviin, tulisi laista selvästi ilmetä, kenellä tämä oikeus on. Lisäksi päätöksenteon tason tulisi olla porrastettuna virkahierarkian oikealle tasolle.

Lakialoitteen perusteella vaikuttaa siltä, että kuka tahansa turvahenkilö voisi esimerkiksi lain 15 §:n nojalla päättää teknisestä valvonnasta turvatoimialueella tai tilapäisellä turvatoimialueella. Tuskin on kuitenkaan tarkoitus, että siitä päättävät muut kuin turvallisuusjohtaja. Sen vuoksi pykälistä tulisi selvästi ilmetä, mitkä tehtävät kuuluvat turvallisuusjohtajalle ja mitkä turvahenkilöille.

Lakialoitteen 17 § ja 18 § on kirjoitettu tarkkarajaisella ja selkeällä tavalla sen osalta, kuka toimivaltuuksia käyttää ja millä tasolla päätökset ja ilmoitukset tehdään.

Lakialoitteen 20 §:n 3 momentissa on niin ikään ampuma-aseen käytön osalta käytetty päätöksenteon porrastamista:

> *”…ampumisesta päättää turvallisuusjohtaja tai hänen määräämänsä turvahenkilöstöön kuuluva…”*

Viimeksi mainittu ilmaisu ei kuitenkaan ole täsmällinen ja tarkkarajainen sen osalta, voiko turvallisuusjohtaja pysyvästi määrätä jonkun tai jotkut turvahenkilöt päättämään laukausten ampumisesta, mitä edellytyksiä tällaiselle päätösvallan delegoinnille asetetaan ja miten delegointipäätökset tehdään ja dokumentoidaan. Jos laukauksia käytännön tilanteissa

ammutaan, vaikka vain varoituslaukauksina, vastuukysymykset ja dokumentointi nousevat vääjäämättä esiin.

Ehdotettu sääntely muistuttaa ampuma-aseen käytön osalta poliisilain 2 luvun 19 §:n 3 momentin mukaista sääntelyä, jonka mukaan ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista. Poliisilakiin ei sisälly mahdollisuutta delegoida päätöksentekoa alemmas.

Eduskunnan turvallisuusjohtajalta ei edellytetä esimerkiksi poliisikoulutusta tai kokemusta voimankäyttötilanteista vaan esimerkiksi valtiotieteen maisterin tutkinto saattaa riittää muodolliseksi kelpoisuudeksi. Jos turvallisuusjohtajan vahvuus- ja kokemusalueisiin ei kuulu vaarallisten ja nopeaa päätöksentekoa edellyttävien kenttätilanteiden käsittely, saattaa olla parempi, että niitä koskeva päätöksenteko delegoidaan alemmalle tasolle. Tämä edellyttää kuitenkin olennaisesti ehdotettua tarkkarajaisempaa sääntelyä siitä, kenelle ja millaisin edellytyksin päätöksentekovaltaa ampuma-aseiden käytön suhteen voidaan antaa.

Laissa tai ainakin sen perusteluissa olisi syytä mainita erikseen, määrääkö eduskunnan pääsihteeri myös turvallisuusjohtajan 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi turvahenkilöksi. Ellei näin olisi, turvallisuusjohtaja ei ilmeisesti itse voisi osallistua käytännön toimintaan ja käyttää turvahenkilöille annettavia toimivaltuuksia.

5. Turvatarkastus (8 §)

Ehdotettu sääntely turvatarkastuksesta vastaa voimassa olevan lain 5 §:n sääntelyä, kuitenkin niin, että turvatoimialueen lisäksi säännöstä sovelletaan tilapäisellä turvatoimialueella.

Turvatarkastuksessa saadaan pykälän 1 momentin mukaan metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta käyttäen tarkastaa turvatoimialueelle tai tilapäiselle turvatoimialueelle saapuva tai siellä oleva henkilö ja hänen mukanaan oleva omaisuus sen selvittämiseksi, onko hänen hallussaan esine tai ainetta (kielletty valmiste):

1) jolla voidaan aiheuttaa vaaraa toisen turvallisuudelle tai erityistä häiriötä eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle;

2) joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen; tai

3) jonka hallussapito on laissa tai lain nojalla kielletty.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 3 kohta voi periaatteessa koskea esimerkiksi seuraavia esineitä ja aineita riippumatta siitä, kiinnostavatko ne käytännössä eduskunnan turvahenkilöitä:

- huumausaineet
- huumausaineiksi luettavat lääkkeet, jos ne ovat sellaisen henkilön hallussa, jolle niitä ei ole määrätty
- dopingaineet levittämistarkoituksessa
- väkevät alkoholijuomat alle 20-vuotiailla
- alkoholijuomat alle 18-vuotiailla
- väkiviina (yli 80 %)
- alkoholijuoma, jota ei ole laillisesti valmistettu tai maahantuotu
- väärä raha
- väärennysaineisto
- irtaimet muinaisesineet
- rauhoitetut kasvit ja linnunmunat

Mikäli turvatarkastuksessa havaitaan esimerkiksi kokaiinia, sen suhteen toimittaisiin epäilemättä siten kuin ehdotetun lain 12 §:n viimeisessä virkkeessä kerrotaan. Aine siis luovutettaisiin poliisille. Vastaavalla tavalla tulisi toimia, tai ainakin voitaisiin toimia, myös muiden ”kiellettyjen valmisteiden” kohdalla. Kielletty valmiste voisi siis olla esimerkiksi Diapam-tabletti, jos sen hallussapito ei perustu lääkärinmääräykseen. Sekä kokaiinin että Diapamin kohdalla kysymys voisi olla huumausainerikoksesta tai huumausaineen käyttörikoksesta. Kysymys olisi siis laissa kielletystä aineen hallussapidosta eli ehdotetun 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta kielletystä valmisteesta.

Kuten lakialoitteen perusteluissa (s. 17) on todettu, henkilölle määrätty reseptilääke ei tietenkään ole ehdotuksen 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu kielletty valmiste. Sen sijaan, mikäli kysymyksessä on huumausaineeksi luettava lääke, jota ei ole määrätty hallussapitäjälle, sama lääke on kuitenkin 3 kohdassa tarkoitettu kielletty valmiste.

Tämän vuoksi turvatarkastuksessa pitäisi – tai joka tapauksessa voitaisiin – tarkastaa kaikki lääkeaineet sen selvittämiseksi, onko kyseessä huumausaineita sisältävä lääkeaine, ja jos on, onko henkilöllä siihen resepti vai ei. Tämä johtaisi lääkeaineiden ja siis henkilön perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityisyyden suojan piiriin kuuluvien terveystietojen käsittelyyn turvatarkastuksen yhteydessä.

Perustuslakivaliokunta on hiljattain lausunnossaan PeVL 6/2024 vp todennut (kohta 15) sittemmin peruutetusta hallituksen esityksestä HE 63/2023 vp seuraavaa (alleviivaus lisätty):

> ”Hallituksen esityksessä ei ole juurikaan erikseen tarkasteltu tuomioistuimesta poikkeavia oikeushallinnon viranomaisten erityisiä turvallisuustarpeita turvatarkastuksen osalta. Valiokunta korostaa, että turvatarkastustoimenpiteiden oikeasuhtaisuusarvion on perustuttava kunkin yksittäisen viranomaisen perusteltuihin turvallisuustarpeisiin. Valiokunnan mielestä sanottu korostuu esimerkiksi lääkeaineiden poisottamisessa. Ottaen huomioon turvallisuustarpeiden mahdollisen erityisen merkittävyyden ja tärkeyden valiokunta pitää tätä puutetta hallituksen esityksen laatimisessa erityisen valitettavana.”

Perustuslakivaliokunnan kannanotossa oli kysymys siitä, voidaanko tuomioistuinten turvatarkastuksista annettua sääntelyä, joka sisällöltään vastaa nyt kysymyksessä olevan lain 8 §:ään ehdotettua sääntelyä, alkaa soveltaa myös muihin oikeushallinnon viranomaisiin, jos niillä on yhteinen sisäänkäynti tuomioistuimen kanssa. Lausunnon mukaan tämä ei ollut mahdollista, ellei jokaisen viranomaisen turvallisuustarpeita arvioida erikseen ja toimenpiteitä mitoiteta sen mukaan, mikä on kunkin viranomaisen yksilöllisten turvallisuustarpeiden kannalta välttämätöntä. Käytännössä turvallisuustarpeet eroavat esimerkiksi sen suhteen, miten huumausaineisiin ja alkoholiin suhtaudutaan turvatarkastuksessa.

Kun viranomaisille annetaan laissa toimivaltuuksia puuttua suojattuihin perusoikeuksiin esimerkiksi turvatarkastuksilla, ehdotettuja säännöksiä on tarkasteltava siltä pohjalta, millaisia toimintamahdollisuuksia ne enimmillään voivat käytännön tilanteissa viranomaiselle antaa. Säännöksiä ei arvioida siltä pohjalta, ettei niissä annettuja toimivaltuuksia kuitenkaan käytettäisi.

Vaikka siis eduskunnassa ei oltaisi kiinnostuneita huumausaineiksi luettavista lääkkeistä ja niiden resepteistä kuten tuomioistuimissa, ehdotettu säännös kuitenkin mahdollistaisi sen, että lääkkeiden suhteen voitaisiin toimia vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi Helsingin käräjäoikeudessa (ks. ratkaisuni EOAK/6357/2022). Jos eduskunnassa ei ole välttämätöntä toimia vastaavalla tavalla, ei myöskään ole perusteltua säätää lakia saman sisältöisenä kuin tuomioistuinten turvatarkastuksiin sovellettava laki.

Koska ehdotettu 8 § vastaa tuomioistuinten turvatarkastuksia koskevaa säännöstä, edellä mainittu perustuslakivaliokunnan lausunto on asian arvioinnissa hyvinkin relevantti. Perustuslakivaliokunta suhtautui lausunnossaan kielteisesti siihen, ettei jokaisen viranomaisen omia turvallisuustarpeita arvioida yksilöllisesti. Vaikka tuomioistuimet tarvitsevat omassa laissaan mahdollisuuden ottaa turvatarkastuksessa haltuun esimerkiksi tiettyjä lääkeaineita, tätä menettelyä mahdollistavaa säännöstä ei ilmeisesti tarvita eduskunnassa. Tästä perustuslakivaliokunnan lausunnossa oli kysymys.

Kaiken kaikkiaan kysymys on siis sen arvioinnista, tarvitaanko eduskunnassa lain 8 §:n 1 momentin kiellettyjen valmisteiden luettelossa lainkaan kohtaa 3 (esine tai aine, jonka hallussapito on laissa tai lain nojalla kielletty) vai riittäisivätkö kohdat 1 ja 2. Sääntelyn on täytettävä kaikki yleiset perusoikeuksien rajoitusedellytykset.

Perusoikeusrajoitusten tulee olla **välttämättömiä** hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Perusoikeuden rajoittaminen on sallittua vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin – tässä tapauksessa tavoite on eduskunnan turvallisuuden takaaminen. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään.

Nähdäkseni ehdotettu sääntely voi muodostua ongelmalliseksi perustuslain 7 §:ssä turvatun henkilökohtaisen koskemattomuuden ja 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan kannalta, jos turvatarkastuksessa kiinnitetään huomiota muihinkin kiellettyihin aineisiin ja esineisiin kuin niihin, jotka voivat vaarantaa eduskunnan turvallisuutta.

6. Henkilöntarkastus (9 §)

Jos turvatarkastuksen perusteella tai muutoin on perusteltua syytä epäillä, että henkilöllä on turvatoimialueella tai tilapäisellä turvatoimialueella mukanaan kielletty valmiste, hänelle voidaan pykäläehdotuksen mukaan suorittaa tarkastus sen tutkimiseksi, mitä hänellä on vaatteissaan tai muutoin yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa. Henkilöntarkastus toimitetaan käsin tunnustelemalla taikka käyttämällä metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta.

Kielletyn valmisteen käsite on siis lakialoitteessa linkitetty henkilöntarkastuksen suorittamiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöntarkastus voitaisiin tehdä esimerkiksi rauhoitetun linnunmunan tai muinaisesineen etsimiseksi, jos 8 § hyväksytään ehdotetussa muodossa. Rauhoitetulla linnunmunalla ei tietenkään olisi mitään eduskunnan turvallisuuteen liittyvää merkitystä.

Olennaista joka tapauksessa on, että laki ehdotetussa muodossa periaatteessa mahdollistaisi minkä tahansa laissa kielletyn esineen tai aineen etsimisen perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttuvalla henkilöntarkastuksella, vaikka esineellä ei voitaisi vaarantaa eduskunnan turvallisuutta.

7. Erityisten turvatilojen valvonta (16 §)

Pykälään ehdotetaan otettaviksi uudet säännökset erityisten turvatilojen valvonnasta. Turvatoimialueella olevaan, kansliatoimikunnan päätöksellä osoitettuun erityiseen turvatilaan ei saisi ilman turvallisuusjohtajan lupaa viedä tietokonetta, puhelinta tai muuta teknistä laitetta tai sellaisen osaa (kielletty laite).

Ehdotettu säännös koskisi luontevasti esimerkiksi älykelloja ja -sormuksia sekä aktiivisuusrannekkeita. Luultavasti se voisi koskea myös kuulolaitteita, sydämentahdistimia, automaattista insuliinipumppua, glukoosisensoria,

neurostimulaattoria, sisäkorvaimplanttia, älyproteeseja ja älykkäitä silmälaseja, joissa on prosessori ja näyttö.

Mikäli esimerkiksi tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenellä olisi sydämentahdistin, hän ilmeisesti tarvitsisi turvallisuusjohtajan pysyvän luvan erityiseen turvatilaan pääsemiseksi. Sydämentahdistinta ei ole suunniteltu vakoiluun, mutta koska se on elektroninen laite, jossa on ohjelmoitava mikrosiru ja langaton yhteys etäseurantaa varten, siihenkin liittynee tietoturvariskejä ainakin paikannuksen osalta.

8. Henkilösuojaustehtävä (18 §)

Eduskunnan turvallisuusjohtaja voisi lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentin mukaan asettaa henkilösuojaukseen erityisen koulutuksen saaneen turvahenkilön suojaamaan erityistä suojelua tarvitsevan kansanedustajan tai eduskunnan vieraan turvallisuutta. Henkilösuojaustehtävässä käytössä olevista toimivaltuuksista ehdotetaan säädettäväksi saman pykälän 2 ja 3 momentissa. Henkilösuojaustehtävään määrätyn turvahenkilön voimankäyttövälineisiin voisi kuulua myös ampuma-ase.

Kuten lakialoitteen perusteluissa on todettu, kansanedustajan tai eduskunnan vieraan suojaamisen eduskunnan ulkopuolella tulisi lähtökohtaisesti kuulua poliisille. Tehtävän säätäminen muulle viranomaiselle ei välttämättä ole sopusoinnussa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen kanssa (PeVL 10/2016 vp, s. 3, PeVL 49/2014 vp, s. 2/I, PeVL 37/ 2002 vp, s. 1-2 ja PeVL 2/1996 vp, s. 3/I).

Ehdotetussa pykälässä ei edellytetä kirjallisen päätöksen tekemistä henkilösuojaustehtävän antamisesta. Pidän kuitenkin olennaisena, että jokaisesta tehtävänannosta tehtäisiin nimenomainen kirjallinen päätös, jossa todettaisiin päätöksen perusteet, kesto, kohteet, sallitut voimankäyttövälineet ja muut tehtävän suorittamisen kannalta olennaiset seikat.

Käytännön suojaustilanteissa olisi jo tehtävänannossa syytä korostaa sitä, että suojattavat oikeushyvät ehdotetun pykälän mukaan olisivat henki, terveys, vapaus ja omaisuus. Kunnia ei siis kuuluisi luetteloon. Vaikka kansanedustaja tai eduskunnan vieras joutuisi rajunkin sanallisen kunnianloukkauksen kohteeksi, turvahenkilöllä ei olisi oikeuksia puuttua asiaan. Viittaan tältä osin siihen, mitä olen jäljempänä mielenosoituksista todennut.

9. Voimankäyttövälineet (19 §)

Lakialoitteen 19 §:n 1 momentin voimankäyttövälineenä mainittaisiin paineilmatoiminen projektiililaukaisin. Se on voimankäyttöväline, jota poliisi käyttää mellakantorjunnassa ja erikoistilanteissa, joissa etälamauttimen tai kaasusumuttimen kantomatka ei riitä. Laite toimii paineilmalla ja ampuu värikuulaa muistuttavia ammuksia noin 70 metrin päähän.

On vaikea kuvitella tilannetta, jossa eduskunnassa tarvittaisiin projektiililaukaisinta. Enintään Capitolin valtaukseen (Washington 6.1.2021) rinnastuvat tilanteet saattaisivat antaa aiheen laitteen käyttöön. Välttämättömänä tällaisen laitteen lisäämistä voimankäyttövälineeksi tuskin voitaneen pitää.

Pidän välinekohtaisen koulutuksen saamista ja koulutuksen riittävän usein tapahtuvaa kertausta eduskunnassa joka tapauksessa erityisen tärkeänä kaikkien voimankäyttövälineiden kohdalla. Todettakoon, että yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 18 §:n mukaan voimankäyttövälineen peruskoulutuksen jälkeen on vähintään kerran vuodessa järjestettävä kertauskoulutus. Voimankäyttövälineitä saa kantaa ja käyttää ainoastaan vartija, joka on suorittanut voimankäyttövälineiden kertauskoulutuksen. Vastaava säännös olisi tarpeen myös eduskunnassa, jossa välineitä todennäköisesti käytetään käytännön tilanteissa varsin harvoin.

Lakiin olisi syytä ottaa myös säännös siitä, että voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutuksen ja voimankäyttövälineiden kertauskoulutuksen kouluttajana voi toimia ainoastaan viranomainen (esim. poliisi) tai Poliisihallituksen voimankäyttökouluttajaksi hyväksymä henkilö. Ampuma-asetta koskevan käyttäjäkoulutuksen ja ampumiskokeen toimenpanijana voisin niin ikään toimia ainoastaan viranomainen (poliisi tai sotilas) tai Poliisihallituksen asekouluttajaksi hyväksymä henkilö.

10. Mielenosoitukset

Nykyistä eduskunnan turvatoimista annettua lakia ei ole tarkoitettu sovellettavaksi eduskunnan välittömässä läheisyydessä tai pääoven edustalla järjestettäviin mielenosoituksiin (näin LA 5/2008 vp, s. 9). On kuitenkin syytä todeta, että mielenosoitukset järjestetään säännönmukaisesti laissa tarkoitetulla turvatoimialueella, johon kuuluu myös eduskuntatalon pääsisäänkäynnin portaikon alapuolella oleva katualue eli niin sanottu Ylä-Mannerheimintie (PeVM 3/2008 vp, s. 3). Sen vuoksi eduskunnan turvatoimista annetun lain suhdetta kokoontumisvapauden käyttämiseen ja kokoontumislain säännöksiin olisi syytä arvioida tarkemmin.

Mikäli edelleen lähdetään siitä, että lain soveltamisalan ulkopuolelle rajataan kaikki perustuslain 13 §:ssä tarkoitettu mielenosoitukseksi katsottava toiminta, tämä olisi syytä todeta laissa. Lakialoitteessa mielenosoituksia ei mainita lainkaan. Perustuslain 13 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Tarkemmin asiasta säädetään kokoontumislaissa.

Olen käsitellyt mielenosoitusten järjestämiseen eduskuntatalon portailla liittyviä oikeudellisia kysymyksiä perusteellisesti 27.9.2013 antamassani ratkaisussa Dnro 2107/2/12, jonka liitän lausuntoni oheen.

Oikeusasiamies
Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos
Jarmo Hirvonen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.